

Wachten op een Ca-tas-tro-fe

Het kan u na zaterdag 17 december 2005 niet ontgaan zijn: er komt *weer* een nieuwe spelling aan. Het stof van de wijzigingen uit 1995 was nog nauwelijks neergedaald, tenminste in mijn hoofd, maar er worden nu nog enkele plooiën gladgestreken. We mogen deze veranderingen geen “spellingwijziging” noemen, want deze aanpassing is niet zo ingrijpend – tenminste dat vindt de Nederlandse-taalunie. Als ik een beperkte lijst met veranderingen doorneem, rijzen mij echter de haren te berge. Sommige wijzigingen geven aardig de huidige maatschappelijke veranderingen weer: “kerstman” moet nu met een hoofdletter terwijl “Christus” gedecapiteerd is. Bij andere wijzigingen begint de betekenis van een woord te veranderen: Tweede-Kamervoorzitter verliest het streepje, en degradeert daarmee ofwel tot een vice-voorzitter van zichzelf, of het wordt de opvolger van de eerste voorzitter. De partij van de huidige voorzitter neemt straks mogelijk plaats in een coalitie met een stel “vruchten gebakjes”: “appèl” verliest het accent en wordt “appel” – eet smakelijk.

Als ambtenaar dien ik me aan die nieuwe spelling te houden, al ben ik blij dat het grootste deel van mijn geschreven communicatie in het Engels plaats vindt – het voordeel van werken in het internationaal wetenschappelijk onderzoek. U mag uw gang gaan, en ik kan u van harte aanbevelen om te schrijven zoals u dat geleerd heeft, en uw creativiteit niet te laten dwarsbomen door een stel *taalmalloten*.

Er zijn echter een paar zaken waar we niet aan kunnen ontkomen: Het onderwijs moet de nieuwe spelling volgen, gedwongen door de centrale examens en de inspectie. Ik heb medelijden met iedereen die nu ongeveer twintig is: dit wordt de *derde* spelling die zij moeten leren, geen wonder dat de spelvaardigheid achteruit holt. Bovendien zal het enige tijd vergen voordat alle lesmethoden vervangen zijn, waardoor leerlingen vanaf het eerste begin geconfronteerd worden met een “foutief” woordbeeld. Geld om de lesmethoden versneld te vervangen is er uiteraard niet. Mijn medelijden moet zich ook uitstrekken tot de leerkrachten die het allemaal moeten overdragen: weer een nieuwe set regeltjes met een poging om bij elke verzonden wijziging een volslagen willekeurige verklaring te verzinnen. Taal is *gegroeid*, en valt niet logisch te verklaren, elke poging daartoe kan uitsluitend leiden tot verwarring. Bovendien is taal een levend iets, en dienen de

regels de praktijk te volgen. In dit geval volgt de praktijk de regels. Dat was al duidelijk met de tussen-*n*, die de uitspraak na 1995 duidelijk gewijzigd heeft.

Wat heeft dit met $\TeX$ te maken? Alles en niets. U kunt nog steeds schrijven wat u wilt, u kunt de spelling van enkele grote dagbladen en tijdschriften volgen – zij boycotten immers ook de nieuwe spelregels. Aan de andere kant zult u er last van ondervinden. Eén van de prettige eigenschappen van $\TeX$ is juist dat de woordafbrekingen automatisch goed gaan, mits u de juiste taal instelt. En daar zit het probleem: naast het toevoegen of weglaten van koppeltekens, veranderen ook de afbreekregels voor een flink aantal woorden. De ca-tas-tro-fe in de titel is geen grap, dat is volgens de nieuwe regels *correct*. Ik weet niet hoe het met uw woordbeeld zit, maar ’t mijne is aan gruzelementen met dergelijke wijzigingen. Woordafbrekingen aan het einde van een regel kunnen al struikelblokken zijn, maar als het ook nog eens op een plaats gebeurt die de hele historie van een woord overboord gooit, dan leidt dat zeker tot valpartijen.

Op de laatste NTG bijeenkomst hebben we van Piet van Oostrum kunnen horen wat de status van de woordenlijst is die de basis vormt voor onze afbreekpatronen. *We*, en daarmee bedoel ik alle mensen die Nederlands spreken, kunnen niet vrij beschikken over de woordenlijst in het “Groene boekje”, het copyright daarvan ligt bij de Sdu. Dit is haast exemplarisch voor de situatie van het Nederlands: het is ons ontnomen. Uitgeverijen van schoolboeken willen echter graag gebruik maken van $\TeX$ en andere open source software, zoals OpenOffice. Dat stuut echter op een probleem: Op dit moment is er geen gecertificeerde woordenlijst voor gebruik met open source software, en uitgeverijen zijn verplicht om te controleren dat hun schoolboeken aan de officiële spelling voldoen – hoe absurd die spelling ook is. Het plan is dan ook om een dergelijke woordenlijst te produceren, en te laten certificeren door de Nederlandse-taalunie. Gezin de absurditeit van de wijzigingen neem ik aan dat het aantal vrijwilligers om deze regels daadwerkelijk door te voeren beperkt is. Ik zorg in elk geval voor een extra kopie van de huidige lijst, die is immers beschikbaar onder de LGPL¹. Dit neemt overigens niet weg dat het opnieuw bekijken en corrigeren van de woordenlijst een nuttige bezigheid kan zijn, als is het maar om de lijst in de huidige spelling aan te vullen en te verbeteren. Ook het

uitsplitsen naar stamwoorden, en op termijn misschien zelfs toevoegen van woord-soort kenmerken vergroot de waarde van de woordenlijst voor gebruik in allerlei computer-software. Deze activiteiten zijn echter onafhankelijk van een wijziging in de spelling. Het terugdraaien van een verandering in de spelling is overigens al eerder vertoond, ook in Duitsland is een spellingwijziging gedeeltelijk teruggedraaid wegens aanhoudend protest. Dat protest zal voorlopig niet verstommen: de sectie Nederlands van de vereniging van leraren van de levende talen (VLLT) sluit niet uit dat ze de wijzigingen zullen boycotten².

Ik weet zeker dat een depressie zich van mij meester zal maken als weer een hogedrukgebied vanuit Frankrijk onze kant op komt. Niet dat foute afbrekingen voorheen niet voorkwamen, maar dan wist je altijd nog: "Dit is waarschijnlijk een fout in de software, of een foutieve instelling". De gedachte dat iemand over deze wijziging heeft nagedacht en dit vervolgens heeft goedgekeurd is haast onverdraaglijk. Toch 'De Slegte' maar eens bezoeken voor een oude "Van Dale". Heeft iemand nog een afbraak-bestandje van vóór 1995?

Noten

1. De GNU "Lesser General Public license", kopiëren en gebruiken mag, maar wijzigingen moeten altijd weer beschikbaar gesteld worden onder dezelfde voorwaarden.
2. NRC Handelsblad, 20 december 2005

Maarten Sneep
maarten.sneep@xs4all.nl

De Volkskrant:

<http://nieuwsbrief.taalpost.nl/r/tp.plx?1050-480>

Trouw:

<http://nieuwsbrief.taalpost.nl/r/tp.plx?1051-480>

NRC Handelsblad:

<http://nieuwsbrief.taalpost.nl/r/tp.plx?1052-480>

Elsevier:

<http://nieuwsbrief.taalpost.nl/r/tp.plx?1053-480>

De Telegraaf:

<http://nieuwsbrief.taalpost.nl/r/tp.plx?1054-480>

Vlaamse kwaliteitskranten:

<http://nieuwsbrief.taalpost.nl/r/tp.plx?1055-480>

De Standaard:

<http://nieuwsbrief.taalpost.nl/r/tp.plx?1056-480>

Taalunie:

<http://nieuwsbrief.taalpost.nl/r/tp.plx?1057-480>

Werkgroep Spelling:

<http://nieuwsbrief.taalpost.nl/r/tp.plx?1058-480>

Minister van Onderwijs:

<http://nieuwsbrief.taalpost.nl/r/tp.plx?1059-480>

Hans Heestermans, ex-hoofdredacteur Van Dale:

<http://nieuwsbrief.taalpost.nl/r/tp.plx?1060-480>

Rob Schouten in middeleeuwse spelling:

<http://nieuwsbrief.taalpost.nl/r/tp.plx?1061-480>

Genootschap Onze Taal:

<http://nieuwsbrief.taalpost.nl/r/tp.plx?1062-480>

Henk Verkuyl, Emeritus

<http://www.let.uu.nl/~henk.verkuyl/personal/spelling.html>